

GOSPODARSTVO PODRAVINE 1991. - 2001. GODINE

UVOD

U članku se razmatraju promjene u ekonomskoj strukturi stanovništva između dva posljednja međupopisna razdoblja (1991.-2001.). Promjene se prikazuju po pojedinim sektorima gospodarstva (primarni, sekundarni, tercijarni) i svaka jedinica lokalne samouprave je posebno obrađena te se daju značajke gospodarstva u gradskim naseljima. Promjene u gospodarstvu uvjetovane su procesima gospodarske tranzicije u kojoj se već više od desetljeća nalazi Republika Hrvatska. Struktura stanovništva prema ekonomskoj aktivnosti razrađuje se dalje prema djelatnostima pa na taj način postaje reprezentativan pokazatelj razine gospodarskog i društvenog razvoja prostora Podravine. Pod ekonomskom strukturom aktivnog stanovništva (radne snage) razumijevamo prije svega razdiobu radne snage po djelatnostima iz kojih izvlače sredstva za život. Podjela aktivnog i ukupnog stanovništva prema djelatnosti može se izvršiti na različite načine. U ovom članku primijenjena je Colin Clarkova podjela na primarne, sekundarne i tercijarne djelatnosti. Posebno je obrađena Grupa Podravka kao firma koja se uključuje u suvremene globalizacijske procese i postaje važan gospodarski čimbenik šire regije.

PRIMARNI SEKTOR

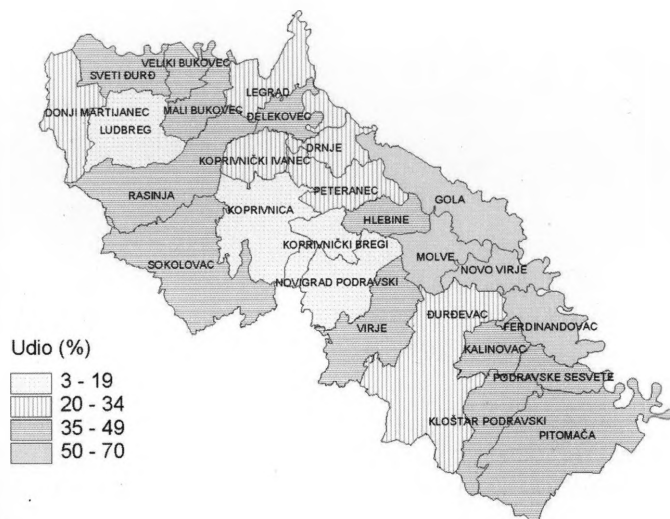
Republika Hrvatska prema popisu iz 2001. godine ima 5.5% poljoprivrednog stanovništva, što predstavlja u razdoblju 1991.-2001. godine godišnju stopu smanjivanja poljoprivrednog stanovništva od 0.3%. Najveći udio poljoprivrednog stanovništva 2001. godine imaju Bjelovarsko-bilogorska (20.6%), Koprivničko-križevačka (17.4), Virovitičko-podravska (13.8%), Međimurska (13.7%) i Krapinsko-zagorska županija (12.3%). Najmanji udio poljoprivrednog stanovništva imaju Grad Zagreb (0.5%), Primorsko-goranska (1.1%) i Splitsko-dalmatinska županija (1.7%). Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka i Virovitičko-podravska županija imaju najveći udio poljoprivrednog stanovništva jer se na tom prostoru nije formiralo regionalno središte koje bi ubrzalo procese urbanizacije i deagrarizacije te smanjilo depopulaciju.

Primarni sektor obuhvaća poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo. Primarni sektor gospodarstva bilježi pad što je posljedica nastavka procesa deagrarizacije i urbanizacije. Godine 1991. ukupno je 39,0% aktivnog stanovništva radilo u primarnom sektoru, dok je 2001. godine taj udio spao na 28,05%, što znači da se apsolutni broj zaposlenih u primarnom sektoru smanjio za 46,8%. Najveći pad aktivnog stanovništva u primarnom gospodarskom sektoru u međupopisnom razdoblju 1991.-2001. godina bilježi prostor koji najviše gravitira Koprivnici, a to su općine Novigrad Podravski (-73,9%), Koprivnički Ivanec (61,9%) te Đelekovec (61,5%).

Najveći udio aktivnog stanovništva u primarnom sektoru imaju izrazito agrarne općine u đurđevačkoj Podravini. To su općine Gola (70,0%), Ferdinandovac (66,7%), Novo Virje (61,3%) i Molve (50,9%). Najmanji udio aktivnog stanovništva u primarnom sektoru imaju Grad Koprivnica (3,2%) i Ludbreg (12,9%) kao izrazita industrijska središta u ovom dijelu Hrvatske. Ova naselja zahvaćena su procesom deagrarizacije još 60-ih godina 20. stoljeća. Općine Novigrad Podravski (17,7%) i Koprivnički Bregi (14,7%) imaju manji udio aktivnog stanovništva u primarnom sektoru prije svega zahvaljujući jakom gospodarskom utjecaju Grada Koprivnice. Općina Koprivnički Ivanec i Grad Đurđevac imaju udio aktivnog stanovništva u primarnom sektoru od 22,7%. Zatim slijede općine uz glavne prometne pravce (osovine razvoja u formiranju): Donji Martijanec (30,4%), Drnje (30,6%), Peteranec (32,6%), Legrad (32,8%) te u đurđevačkoj Podravini Kalinovac (37,3%) i Virje (37,6%). Općina Pitomača ima udio aktivnog stanovništva u primarnom sektoru od 42,5%.

Na području đurđevačke Podravine je najmanje odmakao proces preobrazbe ekonomske strukture od agrarne k industrijskoj jer je 2001. godine još uvijek nepovoljan odnos sektora djelatnosti (I-III-IV). Transfer radne snage iz poljoprivrednih u nepoljoprivredne djelatnosti zbog sprije industrijalizacije i tercijarizacije u ovome se prostoru odvijao bitno sporije nego u drugim dijelovima Podravine (Feletar, 1981.).

Posljedica deagrarizacije je dalje smanjivanje broja poljoprivrednog stanovništva, usitnjavanje poljoprivrednih posjeda i povećanje broja kućanstava s poljoprivredom kao dodatnim oblikom prihoda. Periferni dijelovi ovog prostora (pogranično i brežuljkasto područje) manje su izloženi procesima deagrarizacije dok prostor oko Grada Koprivnice i dalje ubrzano gubi poljoprivredno stanovništvo. Usporedo s deagrarizacijom odvija se i usitnjavanje zemljišta te formiranje većih posjeda. U Podravini u tranzicijskom razdoblju (1991.-2001.) proces deagrarizacije karakterizira smanjivanje broja poljoprivrednog stanovništva uz povećanje udjela kućanstava sa zemljištem, što znači da poljoprivreda sve više postaje dodatni izvor prihoda (Matica, 2002).

Slika 1. Udio zaposlenih u primarnom sektoru 2001. godine

Grad/općina	PRIMARNI SEKTOR (%)		
	1991.	2001.	2001/1991
Đurđevac	41,9	22,7	-54,3
Koprivnica	5,3	3,0	-49,4
Ludbreg	18,6	12,0	-44,6
Donji Martijanec	41,1	30,4	-45,2
Drnje	38,9	30,6	-36,1
Đelekovec	59,4	35,5	-61,5
Ferdinandovac	65,6	66,7	21,7
Gola	65,5	70,0	-25,0
Hlebine	53,9	36,6	-57,9
Kalinovac	59,8	37,3	-51,1
Kloštar Podravski	61,6	41,1	-46,9
Koprivnički Bregi	20,8	14,7	-44,9
Koprivnički Ivanec	40,3	22,7	-61,9
Legrad	50,7	32,8	-58,5
Mali Bukovec	51,3	43,3	-35,3
Molve	74,9	50,9	-59,7
Novigrad Podravski	42,8	17,7	-73,9
Novo Virje	79,3	61,3	-40,1
Peteranec	50,0	32,6	-52,7
Pitomača	52,5	42,5	-18,6
Podravske Sesvete	71,2	46,0	-63,5
Rasinja	57,0	39,0	-55,4
Sokolovac	55,9	44,7	-45,8
Sveti Đurđ	54,1	40,4	-40,6
Veliki Bukovec	58,8	43,4	-43,9
Virje	54,2	37,6	-41,1
	39,0	28,0	-46,8

Tablica 1. Udio aktivnog stanovništva u primarnom sektoru gospodarstva

Izvori: Popis stanovništva 1991. Aktivno stanovništvo u zemlji koje obavlja zanimanje, prema području djelatnosti po naseljima, Dokumentacija 885, Državni zavod za statistiku Zagreb 1994. (www.dzs.hr), Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. <http://www.dzs.hr>

SEKUNDARNI SEKTOR

U sekundarni sektor ubrajaju se industrija i rudarstvo te građevinarstvo. Zakonitost je gospodarskog razvoja da porast nepoljoprivrednog stanovništva na račun smanjenja poljoprivrednog, proizlazi iz činjenice da se povećava broj zaposlenih u sekundarnom sektoru. Međutim, u Podravini se istovremeno odvija proces deagrarizacije i deindustrijalizacije, što rezultira općim padom zaposlenosti. Broj zaposlenih u sekundarnom sektoru u razdoblju od 1991. do 2001. godine smanjio se sa 19 647 na 15 384, odnosno bilježi pad od 21,7%. Posljedica je to dugotrajnih depopulacijskih

procesa i propadanja firmi iz sekundarnog sektora uslijed gospodarske tranzicije. Prostor u kojem su najdalje odmakli procesi deagrarijacije, deruralizacije i urbanizacije su Koprivnica i njezina uža okolice te Ludbreg. Ovaj prostor ima odnos sektora djelatnosti III-II-I.

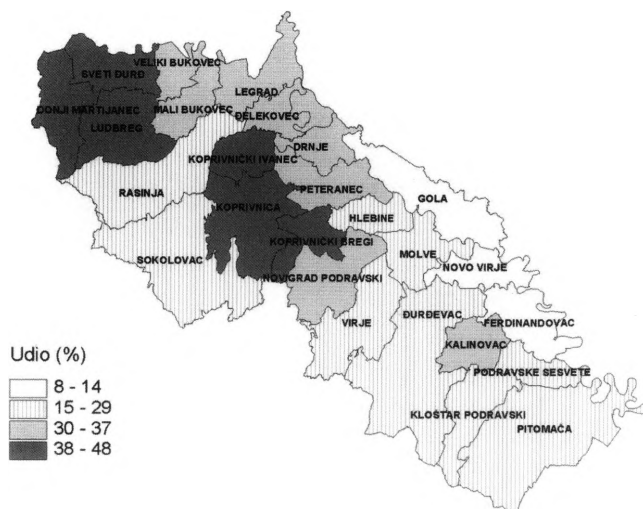
Porast broja zaposlenih bilježe općine koje su imale mali udio aktivnog stanovništva u sekundarnom sektoru (Novo Virje, Mali Bukovec, Veliki Bukovec) ili se na njihovom području razvilo jedno ili više proizvodnih poduzeća (Gola, Kalinovac, Molve). Molve bilježe najveće povećanje sa 114 na 145 zaposlenih u sekundarnom sektoru (27,2%).

Grad/općina	PRIMARNI SEKTOR (%)		
	1991.	2001.	2001/1991
Đurđevac	25,9	26,4	-14,1
Koprivnica	57,0	41,5	-34,5
Ludbreg	50,1	48,4	-16,7
Donji Martijanec	38,6	44,2	-15,0
Drnje	39,9	36,7	-25,2
Đelekovec	29,0	32,5	-27,3
Ferdinandovac	16,5	12,9	-6,8
Gola	5,2	8,4	13,1
Hlebine	31,2	27,8	-44,7
Kalinovac	20,6	29,8	13,0
Kloštar Podravski	15,9	18,6	-6,5
Koprivnički Bregi	54,3	41,2	-40,8
Koprivnički Ivanec	41,5	43,5	-29,4
Legrad	26,0	31,7	-22,0
Mali Bukovec	24,0	36,9	17,9
Molve	8,9	19,0	27,2
Novigrad Podravski	33,7	35,3	-33,9
Novo Virje	8,7	13,3	19,2
Peteranec	33,2	37,2	-18,5
Pitomača	18,9	17,8	-5,4
Podravske Sesvete	16,2	23,9	-11,4
Rasinja	23,3	24,8	-30,6
Sokolovac	19,1	20,6	-26,7
Sveti Đurđ	34,3	38,8	-10,1
Veliki Bukovec	21,9	35,0	21,7
Virje	21,4	24,1	-4,1
	34,2	36,1	-21,7

Tablica 2. Udio aktivnog stanovništva u sekundarnom sektoru gospodarstva

Izvori: Popis stanovništva 1991. Aktivno stanovništvo u zemlji koje obavlja zanimanje, prema području djelatnosti po naseljima, Dokumentacija 885, Državni zavod za statistiku Zagreb 1994. (www.dzs.hr)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. <http://www.dzs.hr>

Slika 2. Udio zaposlenih u sekundarnom sektoru 2001. godine

Najveći udio zaposlenih u sekundarnom sektoru imaju grad Ludbreg (48,4%), općina Donji Martijanec (44,2%), općina Koprivnički Ivanec (43,5), Grad Koprivnica (41,5%), općina Koprivnički Bregi (41,25) i općina Sveti Đurđ (38,8%). Najmanji udio imaju agrarne pogranične općine Gola (8,4%), Ferdinandovac (12,9%) i Novo Virje (13,3%). U Gradu Koprivnici koncentrirano je najviše industrijskih pogona što je vidljivo iz podatka da u Koprivnici živi ukupno 4 950 (32,1%) zaposlenih u sekundarnom sektoru Podravine, zatim slijede Grad Ludbreg sa 1639 (10,6%), Grad Đurđevac sa 861 (5,5%), općina Sveti Đurđ sa 729 (4,7%) te općina Pitomača sa 716 (4,6%).

Prostor Podravine bogat je mineralnim sirovinama pa je razvijena i djelatnost rudarstva. Danas se vrši eksploatacija plina, nafte, šljunka, pijeska, gline i građevinskog kamena. Mineralna sirovina kojom je prostor Podravine najbogatiji prirodni je plin. Eksploatacijom plina bavi se INA-naftaplin, koja zapošljava nekoliko stotina djelatnika. Glavna ležišta plina nalaze se u đurđevačkoj Podravini (Pogon Molve) tkz. Duboka Podravina. Eksploatacija plina započela je 1973. g. na polju Legrad i Ferdinandovac. Nakon otkrića polja Molve (1974) krajem 70-ih godina započela je proizvodnja iz dviju bušotina kroz CPS Molve (Projekt Molve I. 1978-1980). U tom razdoblju u pogon su stavljene ukupno 4 bušotine (Mol - 11, 12, 13, 14). Polja Kalinovac i Stari Gradac otkrivena su 1978. godine. Početkom 80-ih započeo je projekt Molve II. (1981-1984), kad je izgrađen i CPS Molve II. Tada je u proizvodnju pušteno desetak proizvodnih bušotina na novim poljima Molve i isto toliko na poljima Kalinovac i Stari Gradac. U trećoj fazi realiziran je Projekt "Podravina" (1987-1993). U tom razdoblju izgrađeno je 20-ak novih proizvodnih bušotina, 5 plinskih stanica i CPS Molve III. koji je pušten u pogon 1992. godine. Ova polja nazivaju se još i poljima Duboke Podravine i u njima se proizvodi 96 % plina u Podravini. Od 1986. godine godišnja proizvodnja iznosi preko 1 milijarde m³ prirodnog plina, a najveća proizvodnja od 1,9 milijarde m³ ostvarena je 1993. godine. Preostale rezerve plina na poljima Molve, Kalinovac i Stari Gradac čine više od 70% utvrđenih rezervi plina u Hrvatskoj. Ukupna proizvodnja na poljima Molve i Kalinovac 1999. godine iznosila je: Molve - 823,140 mil. m³ i Kalinovac - 302,242 mil. m³. Plin se eksploatira i na nekoliko manjih polja: Hampovica-

Čepelovac (974 000 m³), Gola (9,716.9 mil. m³), Legrad (23,293 mil. m³), Peteranec (1,013 mil. m³) i Veliki Otok (0). Povećanje proizvodnje plina poklopilo se vremenski s novim upravno-teritorijalnim ustrojem (početak 90-ih godina 20. stoljeća) i nastavilo se i dalje, tako da su se prihodi od rente sve više povećavali (preko 500%) pa su rasli i prihodi općina od eksploatacije plina.

TERCIJARNI SEKTOR

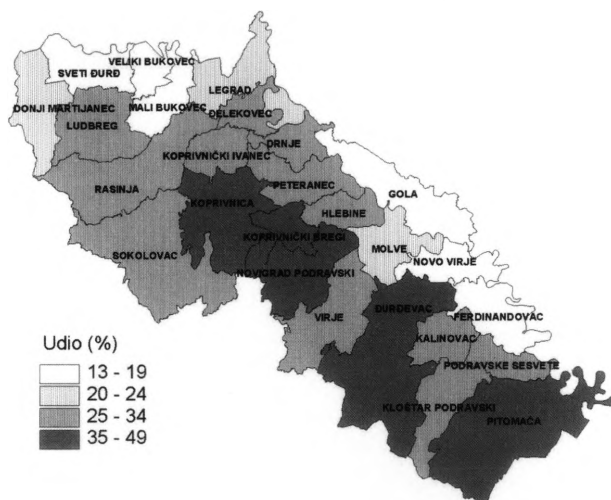
U tercijarni sektor spadaju sve uslužne djelatnosti, promet, trgovina, obrazovanje, javna uprava, zdravstvo, osobne usluge, financijske djelatnosti.

Grad/općina	TERCIJARNI SEKTOR (%)		
	1991.	2001.	2001/1991
Đurđevac	32,2	47,3	23,7
Koprivnica	35,7	49,4	24,7
Ludbreg	28,9	32,6	-2,5
Donji Martijanec	18,5	20,3	-18,7
Drnje	20,4	29,0	15,5
Đelekovec	11,2	28,1	61,4
Ferdinandovac	16,5	16,7	21,2
Gola	28,4	18,8	-53,5
Hlebine	13,5	27,6	27,0
Kalinovac	18,5	28,1	18,7
Kloštar Podravski	22,5	32,9	16,9
Koprivnički Bregi	22,9	37,8	28,6
Koprivnički Ivanec	17,3	28,2	9,7
Legrad	22,0	22,4	-34,9
Mali Bukovec	23,8	14,8	-52,4
Molve	14,5	22,3	-8,6
Novigrad Podravski	21,9	40,0	15,0
Novo Virje	10,8	17,6	26,2
Peteranec	15,2	27,5	31,1
Pitomača	26,1	35,3	35,8
Podravske Sesvete	12,5	26,9	29,6
Rasinja	17,5	27,2	1,1
Sokolovac	24,0	26,1	-26,1
Sveti Đurđ	10,7	13,4	-0,4
Veliki Bukovec	18,8	15,5	-37,1
Virje	24,4	30,5	6,4
24,5	35,4	6,9	

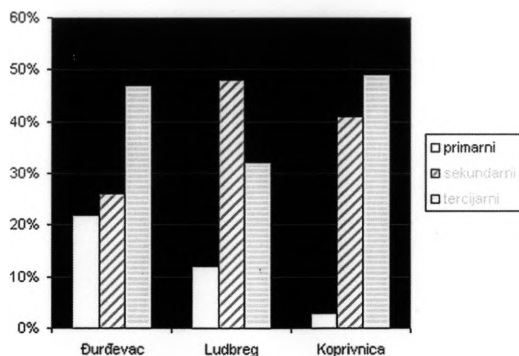
Tablica 3. Udio aktivnog stanovništva u tercijarnom sektoru gospodarstva

Izvori: Popis stanovništva 1991. Aktivno stanovništvo u zemlji koje obavlja zanimanje, prema području djelatnosti po naseljima, Dokumentacija 885, Državni zavod za statistiku Zagreb 1994. (www.dzs.hr)
Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. <http://www.dzs.hr>

Broj zaposlenih u tercijarnom sektoru kontinuirano se povećava. Apolutno povećanje bilježe gradovi Koprivnica (24,7%) i Đurđevac (23,7%) te 15 općina. U međupopisnom razdoblju 1991.-2001. godina broj zaposlenih u tercijarnom sektoru povećao sa za 6,9%. Najveći udio zaposlenih u tercijarnom sektoru imaju gradovi Koprivnica (49,4%) i Đurđevac (47,3%) te općine Novigrad Podravski (40,0%), Koprivnički Bregi (37,8%) i Pitomača (35,3%). Najmanji udio zaposlenih imaju općine Ludbreške Podravine (Sveti Đurđ 13,4%, Mali Bukovec 14,8% i Veliki Bukovec 15,5%) i pogranične općine (Ferdinandovac 16,7%, Novo Virje 17,6% i Gola 18,8%).

Slika 3. Udio zaposlenih u tercijarnom sektoru 2001. godine

Slika 4. Zaposlenost po sektorima u gradovima

GRADOVI

Usporedbom gradskih naselja vidljive su međusobne razlike i razvojna kretanja. Koprivnica i Đurđevac imaju razvijeniji tercijarni sektor zahvaljujući svojoj veličini i gravitacijskom području koje

im pripada. Ludbreg ima prije svega razvijenu prerađivačku industriju, a Grad Đurđevac još uvijek ima preveliki udio zaposlenih u primarnom sektoru.

Gradska naselja još uvijek su gospodarska središta Podravine unatoč novom upravno-teritorijalnom ustroju. U Koprivnici je sjedište 9 velikih firmi s preko 250 zaposlenih. Najveća je prehrambena industrija Podravka s 4 177 zaposlenih, Sloga (984), farmaceutska industrija Belupo (755) i Danica (688). Podravka, Danica i Belupo sastavni su dio koncerna Podravka. Zatim slijede Hrvatske željeznice (588) sa sjedištem u Koprivnici, Bilokalnik IPA Koprivnica (309), te Bilokalnik IPA Kartonaža (257) Koprivnica. U skupini od 50 do 249 zaposlenih u Koprivnici je 26 firmi.

U tranzicijskom razdoblju broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji smanjio se sa 7095 1991. godine na samo 4545 zaposlenih 2001. godine, što predstavlja smanjenje od 35,9%. Restrukturiranjem gospodarstva industrija se nije prilagodila novim uvjetima poslovanja tako da rapidno opada broj zaposlenih. Uzroci su prije svega u zastarjelim tehnologijama, velikom broju zaposlenih, gubitku tržišta i nekonkurentnosti na svjetskom tržištu. Uslužne djelatnosti postaju sve važnije što znači da proces tercijarizacije obilježava današnji razvoj. Sve veće značenje dobivaju usluge (financijske, trgovina, web usluge, razne poslovne usluge, obrtničke usluge i ostale tercijarne djelatnosti) i farmaceutska industrija (Belupo). Povećanje broja zaposlenih u tercijernom sektoru bilježi ugostiteljstvo (82,0%), trgovina (40,0%), javna uprava (31,9%), opskrba (25,3%) i obrazovanje (7,8%), dok zdravstvo (-14,8%) i prijevoz (-12,3%) bilježe pad broja zaposlenih. Najviše je zaposlenih u tercijernom sektoru prema podacima iz 2001. godine u trgovini 1199 (10,0%) i u javnoj upravi 975 (8,2%).

Strana ulaganja u koprivničko gospodarstvo do 2002. godine bila su minimalna. Značajnija ulaganja stranog kapitala bila su u već postojeće dobrostojeće industrijsko-proizvodne kapacitete i jednu financijsku instituciju. Europska banka donedavno je imala 10,53% udjela u vlasništvu nad koncernom Podravka (Koprivnica), a strani kapital prisutan je u sljedećim firmama:

- *Podravska pivovara* (Koprivnica) 80 % u vlasništvu danske kompanije "Tuborg-Carlsberg", a preostalih 20% dionica u vlasništvu je danskog fonda za ulaganja u Srednjoj i Istočnoj Europi.
- *Podravska banka* u kojoj je jedan od suvlasnika iz Italije (Cerera).
- *Bilokalnik-Hartman* - 100 % vlasništvo stranog kapitala od 1999. (Danska)

Prema podacima za 1999. godinu najveći dio izvoza Koprivničko-križevačke županije ostvarilo je gospodarstvo Grada Koprivnice (86%) jer su u Koprivnici smješteni najveći izvoznici (prehrambena, drvna i obućarska industrija). U Koprivnici su formirane dvije poduzetničke zone.

Na području **Grada Koprivnice** procesima deagrarizacije udio zaposlenih u primarnom sektoru smanjio se za 50% u razdoblju 1991.-2001. godina, odnosno broj zaposlenih u ovom sektoru sada iznosi samo 3,0%. Usporedbom broja kućanstava sa zemljištem 1991. i 2001. godine u Gradu Koprivnici povećao se udio kućanstava sa zemljištem za 77,0%. Razlog zašto raste broj kućanstava sa zemljištem u gradovima je gospodarska kriza uslijed koje opada zaposlenost, standard, uz istodobni rast nezaposlenosti. Stoga stanovništvo treba dodatne prihode kako bi imalo zadovoljavajući standard ili uopće preživjelo. To je svojevrsna ruralizacija urbanih sredina. Na području Grada Koprivnice 63,0% kućanstava 1991. godine ima zemljišni posjed manji od 0,5 hektara, a 2001. Grad Koprivnica 73,8% To je pokazatelj početka reurbanizacije gradskih naselja (Matica, 2002).

Regionalno središte Koprivnica kao županijsko središte dobila je nove upravne funkcije i sjedište je većine podružnih centara državne uprave za cjelokupno područje. Povećanjem broja stanovnika

povećava se i broj usluga koje grad pruža. Od Koprivnice kao županijskog središta očekuje se da privuče elemente koji će povećati kvalitetu razine života. To se prvenstveno odnosi na prometnu infrastrukturu. Koprivnica kao regionalno središte sa svojim funkcijama ima gravitacijski utjecaj na čitavo područje Podravine. U njoj su smještene sve lokalne i državne institucije županijskog značenja. Osim toga Koprivnica je zdravstveno i sportsko središte. Radne funkcije Koprivnice imaju najveći gravitacijski utjecaj, a one su ujedno najviše utjecale na preobrazbu prostora.

Gospodarstvo **Grada Đurđevca** u tranzicijskom razdoblju relativno je izgubilo najviše radnih mjesta (-15,8%) od svih gradova. Kad se tome doda da je najveća firma "Bilo" tijekom 2003. godine otišla u stečaj podaci su još negativniji. U tranzicijskom razdoblju samo tercijarni sektor bilježi porast broja zaposlenih. Broj zaposlenih povećao se u ugostiteljstvu (175,0%), opskrbi (37,9%), zdravstvu (27,65%), javnoj upravi (10,8%) i trgovini (10,1%). U obrazovanju broj zaposlenih se nije promijenio, u djelatnosti prijevoza smanjio se za 6,5% i u građevinarstvu za 25,8%. Broj zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu je 742 (22,7%), industriji i rudarstvu 700 (21,5%), javnoj upravi 318 (9,7%), trgovini (317 (9,7%) i u obrazovanju 173 (5,3%). U skupini od 50 do 249 zaposlenih u Đurđevcu je 12 firmi. Najveća je Poljoprivredna zadruga Đurđevac koja se bavi preradom poljoprivrednih proizvoda. Zatim slijede HTT Picok, Elak (drvena industrija), Podravina Programat, Sloga (trgovina). Pojavljuju se i novi oblici djelatnosti vezani za nove tehnologije. U Đurđevcu je sjedište informatičke firme Avalon, najveće web hosting firme u Republici Hrvatskoj.

Poljoprivredna zadruga Đurđevac razvila se u vodeću đurđevačku firmu i postaje brand name u svojoj djelatnosti i zaštitni znak gospodarstva Đurđevca. Ona je danas prisutna na cjelokupnom tržištu Hrvatske. Poljoprivredna zadruga Đurđevac organizirana je po poslovnim jedinicama koje su integrirane u jedinstvenu poslovnu cjelinu. Poslovne jedinice su: Tvornica stočne hrane i silosi, Mljekara, Prerada mesa, Pekara, Ratarstvo, Kooperacija, Održavanje, Sirovinska služba, Trgovine i Zajedničke službe. Mljekara je najmlađa proizvodna jedinica koja posluje u sklopu Poljoprivredne zadruge Đurđevac. Ideja da se napravi takav proizvodni pogon datira još od početka 90-ih. Prirodni uvjeti za mljekarski proizvodni pogon bili su pogodni jer je Podravina izrazito stočarski kraj. U sklopu zadruge poslovala je sirovinska služba koja se do tada bavila proizvodnjom i prodajom mlijeka drugim prerađivačima. Dugoročnim promišljanjem sredinom 90-ih počelo se s gradnjom, da bi 1997. počela i proizvodnja u novoj mljekari. Isprija se proizvodio relativno uzak asortiman proizvoda koji se bazirao na svježem mlijeku, nekoliko vrsta sireva i vrhnja. Prerađivalo se do 10.000 litara mlijeka dnevno. Iz godine u godinu širio se asortiman i prerada mlijeka da bi se danas proizvodilo oko 30-ak proizvoda izuzetne kakvoće proizvedenih iz svježeg mlijeka. Danas se u mljekari proizvodi svježe mlijeko, nekoliko vrsta vrhnja različitih masnoća, jogurti i voćni jogurti, svježi sir, sirni i mliječni namazi, polutvrđi sirevi, od kojih treba istaknuti Gaudu, Đurđevčana i Edamca. Prerada je narasla do 29.000 litara dnevno. Tržišta na kojima se mogu naći mljekarski proizvodi Poljoprivredne zadruge Đurđevac rasuta su od Osijeka do Splita, a najveće tržište je Zagreb.

Đurđevac kao manje regionalno središte (slabije razvijenosti) đurđevačke Podravine jedini je izgubio neke funkcije (uprave javnih poduzeća Hrvatske šume, Croatia osiguranje preseljene su u Koprivnicu), a osim toga Đurđevac je izgubio prostor koji je pripao općini Pitomača koja već sada ima funkciju manjeg regionalnog centra.

Grad Ludbreg prati image grada s najbržim gospodarskim razvojem u malom i srednjem poduzetništvu. U Gradu prevladavaju industrijsko-prerađivačke djelatnosti (44,4% zaposlenih), unatoč smanjenju broja zaposlenih u prerađivačkoj industriji sa 1884 na 1501 (-16,7%). Ludbreg je

svakako pozitivan primjer razvoja poduzetništva. Jedan od razloga je formiranje poduzetničkih zona i povoljni uvjeti za razvoj poduzetništva u njima. Razvojem gospodarstva razvija se i građevinska operativa tako da se u Ludbregu povećao broj zaposlenih u građevinarstvu sa 84 na 138 (64,3%). U Gradu Ludbregu broj zaposlenih smanjio se u sva tri sektora gospodarstva. U tercijarnom sektoru broj zaposlenih smanjio se za 2,5%, a do smanjenja broja zaposlenih došlo je u javnoj upravi (-5,5%) i zdravstvu (-5,5%). Do povećanja broja zaposlenih došlo je u ugostiteljstvu (214,3%), opskrbi (190,4%), trgovini (19,4%), prijevozu (13,5%) i obrazovanju (7,7%). Od uslužnih djelatnosti najviše je zaposlenih u trgovini 289 (8,5%), javnoj upravi 156 (4,6%) i obrazovanju 126 (3,7%). U Ludbregu je najrazvijenija prerađivačka metalna, grafička industrija te industrija kože i obuće. Najviše zaposlenih je u obučarskoj industriji, odnosno u firmama Budućnost, KMB i JLQ. Od većih firmi treba spomenuti Grafičar (proizvodnja papira i kartona), V&M elektronik (oprema za distribuciju električne energije) i Oprema-Uređaji, Oprema-zootehnička oprema i Oprema-Strojevi (metalna industrija). Prehrambena proizvodnja zastupljena je u firmama Bednja-nova d.o.o. i mljekari Bohnec. Najpropluzivnija firma u Ludbregu je Razvitak d.d. koja je jedan je od vodećih hrvatskih proizvođača u kemijskoj industriji, jedini hrvatski izvoznik tvrdih želatinoznih kapsula za lijekove ali ujedno i tvrtka sa zavidnim rastom farmaceutske proizvodnje u Republici Hrvatskoj. Distributivna mreža Razvitka iz Ludbrega opskrbljuje svojim proizvodima velik broj zadovoljnih kupaca diljem Europe. Holding Razvitak d.d. iz Ludbrega u svojim tvrtkama zapošljava oko 200 djelatnika. Asortiman proizvoda iz pogona premašuje brojku od trideset robnih marki. Na tržištu Republike Hrvatske oformljena je i joint-venture tvrtka SKW - MBT d.o.o. s priznatim svjetskim proizvođačem kemijskih sredstava koji svoju primjenu nalaze u građevinarstvu. U protekle dvije godine u tvrtku su investirana značajna sredstva, što vlastita, što privatnih ulagača, a od toga najviše u razvoj proizvodnje, distribuciju te razvoj novih robnih marki i kadrova. Razvitak d.d. danas teži postizanju poslovnog uspjeha i gospodarske ekspanzije koja će se pozitivno odraziti na dioničare, zaposlene, potrošače, kupce, dobavljače i zajednicu u cjelini. Razvitak d. d. Ludbreg, holding je koji se sastoji od tvrtki: PC Lukaps, PC Farmaceutika, Metakem d.o.o., Usluge d.o.o. i SKW-MBT d.o.o. Djelatnost je prvenstveno proizvodnog karaktera jer bazu za svoje djelatnosti pronalaze u kemijskoj farmaceutskoj industriji.

Ludbreg ima važnu upravnu funkciju: bio je sjedište bivše Općine Ludbreg, a prema novom teritorijalnom ustrojstvu ima status sjedišta Grada Ludbrega, najveće teritorijalne jedinice nastale podjelom bivše Općine Ludbreg. I danas mu gravitiraju sva naselja iz sastava bivše Općine, zbog njegove opremljenosti upravnim i drugim centralnim funkcijama, koje treba upotpunjavati s ciljem da još ojača svoju žarišnu ulogu nositelja razvitka okolnog prostora.

Usluge koje pružaju podravski gradovi ne zadovoljavaju stanovništvo pa je prisiljeno obavljati ih izvan Podravine (Zagreb, Bjelovar, Varaždin, Virovitica). To se prvenstveno odnosi na srednje školstvo i visoko obrazovanje, zdravstvene usluge, kulturne potrebe i trgovinu.

PRIGRADSKÉ OPĆINE

U ovu skupinu spadaju općine koje su duboko zahvaćene procesima urbanizacije i tercijarizacije pod utjecajem gradskih naselja (Koprivnice i Ludbrega). To su Novigrad Podravski, Donji Martijanec, Koprivnički Ivanec, Peteranec, Drnje i Koprivnički Bregi. To su ujedno i općine sa najvećim udjelom osoba koje migriraju zbog posla (većinom dnevni migranti).

Općina Novigrad Podravski prema broju zaposlenih ima poredak sektora III-II-I, što znači da prevladava uslužni sektor. Čak 62,6% zaposlenog stanovništva su migranti, koji većinom rade u Koprivnici. Zbog velike blizine Koprivnice do sada se nije značajnije razvilo poduzetništvo. Općina Novigrad Podravski u tu svrhu formirala je poduzetničku zonu i donijela je odluku o osnivanju inkubatora. U promatranom razdoblju smanjila je broj zaposlenih za 36,9%. Uslijed procesa deagrarizacije najveće smanjenje broja zaposlenih je u primarnom sektoru. Sekundarni sektor također je smanjio broj zaposlenih. U tercijarnom sektoru povećao se broj zaposlenih za 15,0%. Najveće povećanje broja zaposlenih bilježe javna uprava (82,9%), trgovina (54,0%) i prijevoz (40,4%). Najviše zaposlenih je u djelatnosti prerađivačke industrije 306 (29,6%), trgovini 77 (7,5%) i javnoj upravi 75 (7,3%). Na području općine djeluje nekoliko gospodarskih subjekata, od kojih su najveći Ferostroj i Šapina Commerce.

Općine Koprivnički Bregi i Koprivnički Ivanec pod najvećim su utjecajem Koprivnice. Poredak zaposlenosti po sektorima je II-III-I. To su općine s najvećim brojem zaposlenih koji dnevno migriraju u Koprivnicu. Iz općine Koprivnički Bregi migrira 71,2% zaposlenih, a iz Koprivničkog Ivanca 69,0%. U općini Koprivnički Bregi smješten je Bilokalnik IPA zaštitni pogon u Glogovcu. Osim tog pogona nema važnijih gospodarskih subjekata. Izradom prostornih planova odredit će se poslovne zone u kojima će se razvijati poduzetništvo. Općina Koprivnički Bregi bilježi pad zaposlenosti od 22,0%. Najveći pad zaposlenosti je u djelatnosti poljoprivrede i šumarstva (-44,9%) i prerađivačkoj industriji (-42,9%). Unatoč velikom padu broja zaposlenih u industriji je još uvijek najveći broj zaposlenih 314 (37,2%), zatim slijede prijevoz sa 71 (8,4%) i trgovina sa 60 (7,1%). Najveći porast broja zaposlenih imaju javna uprava (119%), prijevoz (91,9%) i ugostiteljstvo (80,0%), odnosno tercijarni sektor (28,6%). Općina Koprivnički Ivanec bilježi pad zaposlenosti od 32,8%. Samo tercijarni sektor bilježi porast broja zaposlenih (9,7%), a prednjači djelatnost ugostiteljstva (300,0%), trgovine (66,7%) i obrazovanja (64,3%). Prerađivačka industrija bilježi pad broja zaposlenih od 33,0%. Broj zaposlenih najveći je u prerađivačkoj industriji 331 (39,2%), zatim prijevozu 56 (6,6%) i trgovini 50 (5,9%).

Općine Donji Martijanec, Peteranec i Drnje imaju nešto veći udio zaposlenih u poljoprivredi. Prema broju zaposlenih poredak sektora je II-I-III. Općina Peteranec bilježi pad zaposlenosti od 27,4%, a samo tercijarni sektor bilježi povećanje zaposlenosti. Najveće povećanje bilježi javna uprava (217,6%) i obrazovanje (170,0%). Najviše zaposlenih je u industriji 403 (35,1%) i trgovini 64 (5,6%). U općini Drnje broj zaposlenih smanjio se za 18,7%. U tercijarnom sektoru samo prijevoz bilježi smanjenje zaposlenosti (-20,5%), a javna uprava ima najveći porast zaposlenosti (145,0%). Najviše zaposlenih je u industriji i rudarstvu 315 (34,1%), poljoprivredi i šumarstvu 282 (30,6%) i prijevozu 70 (7,6%). Na području općine Drnje postoje dva eksploatacijska polja šljunka i pijeska (Keter i Mlad) površine 53,12 ha, jedno aktivno istražno polje površine 39,18 ha i dva zahtjeva za odobrenjem istražnog prostora mineralnih sirovina ukupne površine 177,10 ha. Ukupno je 12,1% površina Općine Drnje obuhvaćeno postojećim i planiranim eksploatacijskim poljima šljunka i pijeska. Na području Općine je i pogon Bilokalnik IGMA (radna jedinica betonska). Općina Donji Martijanec prema podacima iz 2001. godine ima 1773 zaposlene osobe, što predstavlja smanjenje od 25,8% u odnosu na 1991. godinu. Ukupno 56,1% zaposlenih migrira na posao (većinom u Ludbreg i Varaždin). U svim sektorima gospodarstva smanjio se broj zaposlenih. Od djelatnosti porast broja zaposlenih bilježi ugostiteljstvo (60,9%), trgovina (39,0%) i javna uprava (45,0%). Najviše zaposlenih je u industriji 644 (36,3%), poljoprivredi 539 (30,4%) i trgovini 107 (6,0%).

U agrarni prostor spadaju sve općine u kojima je poljoprivreda još uvijek dominantna djelatnost. S obzirom na geografski položaj ove općine podijelili smo na agrarne općine đurđevačke, koprivničke i ludbreške Podravine. Zbog spore deagrarizacije i nedovoljne razvijenosti **Grada Đurđevca** sve općine đurđevačke Podravine spadaju u agrarni prostor. **Općina Pitomača** bilježi povećanje broja zaposlenih od 0,6%. U primarnom i sekundarnom sektoru broj zaposlenih je pao, a u tercijarnom se povećao, tako da je poredak sektora I-III-II. Broj zaposlenih u industriji smanjio se sa 604 na 512. Do najvećeg povećanja zaposlenosti došlo je u javnoj upravi (164,6%), ugostiteljstvu (130,0%) i prijevozu (68,5%). Poslije poljoprivrede najviše zaposlenih je u trgovini 559 (13,9%), zatim u industriji i rudarstvu 512 (12,7%) i javnoj upravi 254 (6,3%). U ekspanziji je i građevinarstvo, gdje se povećao broj zaposlenih sa 153 na 204. Trgovina u Pitomači postaje vodeća djelatnost koja danas zapošljava više od industrijskog sektora. Osnivanjem Općine Pitomača postaje sjedište lokalnih i državnih ureda tako da se bilježi povećanje zaposlenosti u javnoj upravi. U svrhu poticanja poduzetništva uređena je poslovna zona. Najpropulzivnije firme su Duhanprodukt, Jan spider (prerada i prodaja čajeva i ljekovitog bilja), građevinska firma Croming, Bravar Commerce (metalna industrija), Interprodukt itd.

Općina Podravske Sesvete najviše zaposlenih ima u primarnom sektoru, a zatim slijede tercijarni i sekundarni. Samo tercijarni sektor bilježi porast broja zaposlenih (29,6%). Najveći porast bilježi djelatnost javne uprave (225,0%), ugostiteljstva (187,5%) i prijevoza (66,7%). Najviše zaposlenih je u poljoprivredi 239 (43,2%), industriji i rudarstvu 67 (12,1%) i građevinarstvu 65 (11,8%). Uz općinu Kalinovac **Podravske Sesvete** imaju najveći udio zaposlenih u građevinarstvu. Na području Općine vrši se katastarska izmjera koja će pomoći kod okrupnjavanja zemljišta i rješavanja imovinsko-pravnih pitanja. U ovom području uz tradicionalno stočarstvo i ratarstvo sve više se uzgajaju voćarske i povrtlarske kulture (u Podravskim Sesvetama je središte Županijske udruge povrtlara i voćara). Općina subvencijama pomaže poljoprivrednike i poduzetnike početnike. Najveće firme su Mlin, Dergez i Gabrijela, a sveukupno ima 30-ak registriranih poduzetnika i obrtnika različitih djelatnosti. Prostornim planom općine određena je i poduzetnička zona. Na području Općine INA vrši eksploataciju plina što daje velike prihode od rudarske rente.

Općina Kloštar Podravski najviše zaposlenih ima u primarnom sektoru, a zatim slijede tercijarni i sekundarni. Samo tercijarni sektor bilježi povećanje broja zaposlenih (16,9%). Broj zaposlenih u poljoprivredi smanjio se za 46,9%, a u industriji je minimalno smanjenje sa 154 na 151 zaposlenog. Najveći porast broja zaposlenih bilježi djelatnost javne uprave (103,4%), ugostiteljstva (70,8%), prijevoza (66,7%) i trgovine (26,9%). U općini Kloštar Podravski najveći broj zaposlenih je u poljoprivredi 474 (41,1%), industriji 151 (13,1%) i trgovini 99 (8,6%). Najveće firme su Poljoprivredna zadruga Kloštar Podravski, Duhanprodukt, Karas. Na području općine izgrađuju se dvije poduzetničke zone.

U **općini Virje** također prevladava zaposlenost u primarnom sektoru (37,5%), a najmanji je udio zaposlenih u sekundarnom sektoru (24,2%). Najpropulzivnije djelatnosti su ugostiteljstvo, građevinarstvo i trgovina. U međupopisnom razdoblju samo tercijarni sektor bilježi porast zaposlenosti (6,4%). U ugostiteljstvu se povećao broj zaposlenih za 117,9%, trgovini 34,5%, a u građevinarstvu za 62,7%. Povećanje broja zaposlenih bilježi i prijevozna djelatnost i javni (neproizvodni) sektor: javna uprava, zdravstvo i obrazovanje. Ulaskom u tranzicijsko razdoblje dolazi

do slabljenja proizvodnog (industrijskog) sektora što se odražava na smanjenju broja zaposlenih čak za 24%. Nestaju firme poput Voćeprodukta i Pobjede koje su zapošljavale nekoliko stotina radnika. Kao posljedica toga postoje duže vremena neiskorišteni prostori tih firmi koje treba staviti u funkciju jer se radi o velikim površinama. Ukupno 583 zaposlena migriraju na posao. Prema popisu iz 2001. godine bio je 561 dnevni i 55 tjednih zaposlenih migranata. Unutar općine dnevnih je migranata 32, prema drugim gradovima i općinama županije 439 (gradovi Koprivnica i Đurđevac) i prema susjednim županijama 90. Najveći gospodarski subjekti koji djeluju na području Općine Virje su INA-naftaplin, JANAF, Gratit, Poljoprivredna zadruga Virje. U poljoprivredi i šumarstvu je najviše zaposlenih, a zatim slijede industrija i rudarstvo sa 283 zaposlena (14,8%), građevinarstvo sa 171 (9,3%) i trgovina sa 156 zaposlenih (8,1%). Na području Općine INA vrši eksploataciju plina što daje velike prihode od rudarske rente. U planu je formiranje poduzetničke zone.

U **općini Kalinovac** opada broj zaposlenih u primarnom sektoru, a raste broj zaposlenih u sekundarnom i tercijarnom sektoru. Broj zaposlenih najviše se povećao u javnoj upravi (200,0%), trgovini (151,4%), obrazovanju (27,3%), industriji i rudarstvu (14,5%) i građevinarstvu (10,7%). Najveći broj zaposlenih je u poljoprivredi 262 (37,3%), industriji i rudarstvu 126 (17,9%), građevinarstvu 83 (11,8%) i trgovini 53 (7,5%). Razlog povećanja broja zaposlenih u industriji je razvoj novih proizvodnih pogona (Rasco), a u građevinarstvu postoji nekoliko propulzivnih firmi od kojih je najveća firma inž. Branko Međurečan. Na području Općine INA vrši eksploataciju plina što daje velike prihode od rudarske rente. Za razvoj poduzetništva formira se poduzetnička zona uz podravsku magistralu gdje već postoji nekoliko pogona.

Općina Hlebine bilježi pad zaposlenosti od 38,0%. Broj zaposlenih povećao se samo u tercijarnom sektoru za 27,0%, a u primarnom i sekundarnom se smanjio. U djelatnosti industrije smanjenje broja zaposlenih iznosi 46,1%. Najveće povećanje zaposlenosti bilježi prijevoz gdje se broj zaposlenih povećao s 5 na 22, javna uprava gdje se broj zaposlenih povećao s 9 na 20 i ugostiteljstvo (54,5%). U poljoprivredi i šumarstvu je 187 zaposlenih (36,6%), u industriji i rudarstvu 123 (24,1%) i u trgovini 24 zaposlena (4,3%). U općini djeluje nekoliko obrtnika.

Općina Đelekovec bilježi pad zaposlenosti od 35,5%. Broj zaposlenih povećao se samo u tercijarnom sektoru za 61,4%, a u primarnom i sekundarnom se smanjio. U djelatnosti industrije smanjenje broja zaposlenih iznosi 29,2%. Najveće povećanje zaposlenosti bilježi prijevoz (153,8%), ugostiteljstvo (100,0%) i zdravstvo (40,0%). U poljoprivredi i šumarstvu je 259 zaposlenih (35,5%), u industriji i rudarstvu 211 (28,9%) i u trgovini 40 zaposlenih (5,5%).

Općina Legrad bilježi pad zaposlenosti od 36,0%. U svim sektorima gospodarstva opada ukupan broj zaposlenih. U djelatnosti industrije smanjenje broja zaposlenih iznosi 26,3%. Najveće povećanje zaposlenosti bilježi javna uprava (109,8%), zdravstvo (38,9%), ugostiteljstvo (25,0%) i trgovina (22,0%). U poljoprivredi i šumarstvu je 342 zaposlenih (32,8%), u industriji i rudarstvu 274 (26,3%), u građevinarstvu 56 (5,4%) i u trgovini 50 zaposlenih (4,8%). Najveća firma, ujedno s dugogodišnjom tradicijom, je Podravsko pletarstvo.

Općina Sveti Đurđ bilježi pad zaposlenosti od 20,5%. U svim sektorima gospodarstva opada ukupan broj zaposlenih. Porast broja zaposlenih bilježi ugostiteljstvo (144,4%), obrazovanje (111,8%), i trgovina (10,0%). U poljoprivredi i šumarstvu je 760 zaposlenih (40,4%), u industriji i rudarstvu 658 (35,0%) i u trgovini je 77 zaposlenih (4,1%).

Općina Mali Bukovec bilježi pad zaposlenosti od 23,3%. Broj zaposlenih povećao se samo u sekundarnom sektoru za 17,9%, a u primarnom i tercijarnom se smanjio. Povećanje zaposlenosti

bilježi trgovina (107,7%), građevinarstvo (94,4%) i industrija (14,0%). U poljoprivredi i šumarstvu je 519 zaposlenih (43,3%), u industriji i rudarstvu 407 (33,9%) i u trgovini je 54 zaposlenih (4,5%).

Općina Veliki Bukovec bilježi pad zaposlenosti od 24,4%. Broj zaposlenih povećao se samo u sekundarnom sektoru za 21,7%, a u primarnom i tercijarnom se smanjio. Povećanje zaposlenosti bilježi industrija (28,0%), ugostiteljstvo, prijevoz, zdravstvo i trgovina. U poljoprivredi i šumarstvu je 299 zaposlenih (43,4%), u industriji i rudarstvu 233 (33,8%) i u trgovini je 30 zaposlenih (4,4%).

Prostor **općina Ferdinandovac, Novo Virje, Molve, Sokolovac, Rasinja i Gola** karakterizira nerazvijenost nepoljoprivrednih djelatnosti. Na tom prostoru nije se razvila industrija i manji je utjecaj gradova, tako da je danas s obzirom na broj zaposlenih poredak sektora I-III-II. Općina Ferdinandovac povećala je broj zaposlenih za 19,7%. Razlog tome je povećanje broja aktivnih poljoprivrednika odnosno povećanje broja zaposlenih u primarnom sektoru za 21,7%, a u tercijarnom sektoru broj zaposlenih povećao se za 21,2%. Najveći porast broja zaposlenih bilježi djelatnost javne uprave (216,7%), zdravstva (100,0%), ugostiteljstva (55,6%) i industrija i rudarstvo (26,3%). U djelatnosti poljoprivrede i šumarstva je 706 zaposlenih (66,7%), a zatim slijede industrija i rudarstvo sa 96 (9,1%) i trgovina sa 43 zaposlena (4,1%). Najveća firma je poljoprivredna zadruga Ferdinandovac koja je u vlasništvu PZ Đurđevac. Izradom prostornog plana općine definirat će se poduzetnička zona. Na području Općine INA vrši eksploataciju plina što daje velike prihode od rudarske rente.

Općina Novo Virje bilježi pad zaposlenosti od 22,5%, što je posljedica procesa deagrarizacije. Broj zaposlenih u sekundarnom sektoru povećao se za 19,2%, a u tercijarnom sektoru za 26,2%. Najveće povećanje zaposlenosti bilježi ugostiteljstvo (140,0%), trgovina (80,0%) i prijevoz (66,7%). U poljoprivredi i šumarstvu je 285 zaposlenih (61,3%), u industriji i rudarstvu te u građevinarstvu po 31 zaposleni (6,7%). Na području Općine INA vrši eksploataciju plina što daje velike prihode od rudarske rente. U općini nema većih firmi.

Općina Gola bilježi pad zaposlenosti od 29,%, što je posljedica nepovoljne dobno-spolne strukture stanovništva. Broj zaposlenih povećao se samo u sekundarnom sektoru za 13,1%, a u primarnom i tercijarnom se smanjio. Najveće povećanje zaposlenosti bilježi javna uprava (119,0%), prijevoz (57,1%) i industrija (19,0%). U poljoprivredi i šumarstvu je 789 zaposlenih (70,0%), u industriji i rudarstvu 75 (6,7%), javnoj upravi 46 (4,1%) i u trgovini 38 zaposlenih (3,4%). Na području Općine INA vrši eksploataciju plina što daje velike prihode od rudarske rente. Najveća firma je Fugaplast. Prostornim planom uređenja općine predviđa se poslovna zona u naselju Gola.

Općina Molve bilježi pad zaposlenosti od 40,7%. Broj zaposlenih povećao se samo u sekundarnom sektoru za 27,2%, a u primarnom i tercijarnom se smanjio. Najveće povećanje zaposlenosti bilježi ugostiteljstvo gdje se broj zaposlenih povećao sa 3 na 23, javna uprava (86,7%), građevinarstvo (65,6%) i trgovina (57,1%). U poljoprivredi i šumarstvu je 388 zaposlenih (50,9%), u industriji i rudarstvu 102 (13,4%), građevinarstvu 43 (5,6%) i u trgovini 33 zaposlena (4,3%). Na području Općine INA vrši eksploataciju plina što daje velike prihode od rudarske rente, odnosno općina Molve po prihodima po stanovniku jedna je od najbogatijih općina u Republici Hrvatskoj. Velika ulaganja u izgradnju infrastrukture odrazila su se i na povećanje broja zaposlenih u građevinarstvu. U Molvama se uređuju poduzetničke zone.

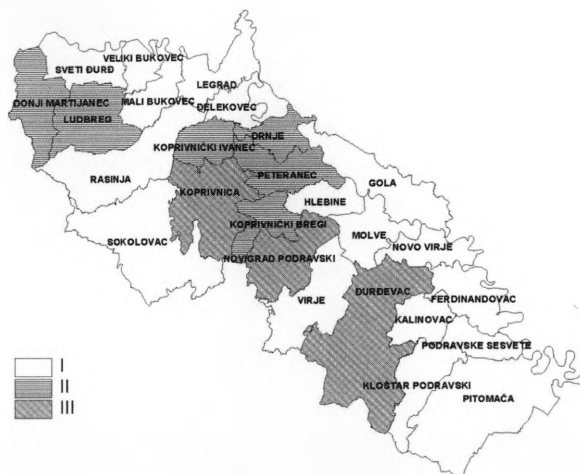
Općina Sokolovac bilježi pad zaposlenosti od 32,1%. U svim sektorima gospodarstva opada ukupan broj zaposlenih. Porast broja zaposlenih bilježi ugostiteljstvo (107,7%), javna uprava (29,8%), zdravstvo (18,2%) i trgovina (9,6%). U poljoprivredi i šumarstvu je 577 zaposlenih (44,7%), u

industriji i rudarstvu 212 (16,4%) i u prijevozu je 113 zaposlenih (8,7%). Razlog velikog broja zaposlenih u prijevozu je zapošljavanje u Hrvatskim željeznicama čija trasa magistralne pruge Zagreb-Koprivnica prolazi kroz općinu Sokolovac.

Općina Rasinja bilježi pad zaposlenosti od 34,9%. U primarnom i sekundarnom sektoru gospodarstva opada ukupan broj zaposlenih, dok u tercijarnom raste (1,1%). Najveći porast broja zaposlenih bilježi zdravstvo (105,6%), ugostiteljstvo (100,0%) i javna uprava (89,0%). Industrijska djelatnost bilježi pad zaposlenosti od 37,0%. U poljoprivredi i šumarstvu je 520 zaposlenih (39,0%), u industriji i rudarstvu 269 (20,2%), u prijevozu 90 (6,8%) dok su trgovini 72 zaposlena (5,4). U planu je izgradnja poduzetničke zone. Na području Rasinje nalaze se ribnjaci i poduzeće koje njima gospodari.

Grad/općina	Broj zaposlenih	Migranti	
		Ukupno	% zaposlenih
Đurđevac	3262	849	26.0
Koprivnica	11942	2500	20.9
Ludbreg	3389	1681	49.6
Donji Martijanec	1773	994	56.1
Drnje	923	505	54.7
Đelekovec	729	399	54.7
Ferdinandovac	1058	210	19.8
Gola	1127	192	17.0
Hlebine	511	238	46.6
Kalinovac	702	279	39.7
Kloštar Podravski	1154	381	33.0
Koprivnički Bregi	845	602	71.2
Koprivnički Ivanec	844	582	69.0
Legrad	1042	419	40.2
Mali Bukovec	1199	509	42.5
Molve	762	181	23.8
Novigrad Podravski	1033	647	62.6
Novo Virje	465	109	23.4
Peteranec	1149	656	57.1
Pitomača	4020	1108	27.6
Podravske Sesvete	553	193	34.9
Rasinja	1333	613	46.0
Sokolovac	1292	622	48.1
Sveti Đurd	1880	914	48.6
Veliki Bukovec	689	206	29.9
Virje	1917	616	32.1
	45593	16205	35.5

Tablica 4. Udio migranata

Slika 5. Sektori s najviše zaposlenih po općinama/gradovima

Grad/općina	Broj zaposlenih	Migranti	
		Ukupno	% zaposlenih
Đurđevac	3872	3262	84.2
Koprivnica	13257	11942	90.1
Ludbreg	3929	3389	86.3
Donji Martijanec	2389	1773	74.2
Drnje	1135	923	81.3
Đelekovec	1131	729	64.5
Ferdinandovac	884	1058	119.7
Gola	1607	1127	70.1
Hlebine	824	511	62.0
Kalinovac	896	702	78.3
Kloštar Podravski	1447	1154	79.8
Koprivnički Bregi	1083	845	78.0
Koprivnički Ivanec	1252	844	67.4
Legrad	1627	1042	64.0
Mali Bukovec	1563	1199	76.7
Molve	1284	762	59.3
Novigrad Podravski	1636	1033	63.1
Novo Virje	600	465	77.5
Peteranec	1583	1149	72.6
Pitomača	3998	4020	100.6
Podravske Sesvete	918	553	60.2
Rasinja	2049	1333	65.1
Sokolovac	1902	1292	67.9
Sveti Đurđ	2365	1880	79.5
Veliki Bukovec	906	689	76.0
Virje	2255	1917	85.0
58383	45593	78.1	

Tablica 5. Kretanje broja zaposlenih 1991.-2001.

PODRAVKA

Podravka kao autohtona koprivnička firma prerasta u međunarodni koncern. Podravka pripada u etnocentrične kompanije, a njihova karakteristika je da matična kompanija potpuno upravlja podružnicama i šalje im sve važnije rukovodeće osoblje te sve odluke donosi u matičnoj kompaniji. Podravka ima svoja poduzeća Podravka international u Varšavi, Pragu, Geretsriedu (SR Njemačka), Bratislavi, Budimpešti i Sydneyu. Predstavništva Podravke d.d. djeluju u Kijevu, Moskvi i Rigi. Ovisna društva Podravka d.o.o. djeluju u Sarajevu, Podgorici, Beogradu i Skoplju. Podravka je vlasnik i triju tvornica: u Mohaču (Republika Mađarska), Sane u Hočama (Republika Slovenija) i Kosztrzynu (Republika Poljska) u slobodnoj ekonomskoj zoni uz granicu sa SR Njemačkom. Podravka je vlasnik firme Lagris u Češkoj i Slovačkoj. Ovisna društva Podravke d.d. u Republici Hrvatskoj su: Belupo d.d. (farmaceutska industrija), Danica d.d. (mesna industrija), Koprivnička tiskarnica d.o.o., Podravka inženjering d.o.o., Poni d.o.o. Koprivnica i Ital-Ice u Poreču. Podravska pivovara prodajom preostalih 40% dionica Podravke u svibnju 2002. nije više poduzeće u sklopu koncerna Podravka. Tako da je sada u 80 % vlasništvu danske kompanije "Tuborg-Carlsberg", a preostalih 20% dionica u vlasništvu je danskog fonda za ulaganja u Srednjoj i Istočnoj Europi. Razlog prodaje pivovare je usredotočenje Podravke na prehrambene proizvode i osvajanje novih tržišta za što su namijenjena dobivena sredstva.

KRATAK OSVRT NA RAZVOJ PODRAVKE

1934. - Koprivnički poduzetnici, braća Marijan i Matija Wolf, osnivaju radionicu za preradbu voća, preteču Podravke. 1947. - Radionica braće Wolf prelazi u društveno vlasništvo i Podravka dobiva ime koje nosi i danas. 1949. - Počinje proizvodnja konfitura (fine marmelade). 1952. - Fojavljaju se novi proizvodi - kandirano voće, žele-bomboni, voćni sirup, senf, kečap, voćna vina, sušeno povrće, sterilizirane mahune i grašak, mesne konzerve. 1957. - Podravkine juhe izlaze na tržište. 1958. - Počinje proizvodnja klasične kokoške i govede juhe. 1959. - Na tržište je lansirana Vegeta, univerzalni dodatak jelima koji se danas prodaje u više od 40 zemalja na svim kontinentima. 1964. - Na tržištu se javlja 10 novih juha u vrećicama. 1967. - Prve suradnje s inozemnim partnerima. Vegeta se otisnula u svijet - prvi izvoz u Mađarsku i Rusiju. 1970. - Počinje proizvodnja Čokolina, kasnije i drugih okusa dječje hrane sa zaštitnim znakom medvjedića nazvanog Lino. 1972. - U Ludbregu kraj Koprivnice počinje proizvodnja lijekova. 1973. - U sklopu industrijske zone na Danici gradi se Podravkin mesni kompleks - danas mesna industrija Danica d.o.o. 1981. - Belupo, tvornica lijekova i kozmetike, izgrađen je u sklopu industrijske zone Danica u Koprivnici. 1993. - Podravka postaje dioničarsko društvo. 1996. - Počeo je proces restrukturiranja Podravke prema profitabilnom rastu. 1997. - Započinje snažan inovacijski i investicijski ciklus, vrijedan 180 milijuna njemačkih maraka, koji je uključio izgradnju triju novih tvornica i uvođenje novog integralnog poslovno-informacijskog sustava. 1998. - Dionice Podravke d.d. kotiraju u Kotaciji I. Zagrebačke burze. 1999. - U Koprivnici je otvoren novi farmaceutski kompleks Belupa za proizvodnju humanih lijekova. Puna poslovna integracija suvremenim informacijskim sustavom SAP R/3. 2000. - Otvorena nova tvornica Vegete u Koprivnici te tvornica Vegete, juha i praškastih proizvoda u Poljskoj (Kosztrzyn). Podravka je danas internacionalna kompanija okrenuta europskim i svjetskim tržištima, na kojima prodaje više od 60% svojih prehrambenih proizvoda.

S obzirom na oblik vlasništva Podravka Grupa je u mješovitom vlasništvu. Najveći udio imaju mali dioničari (34,2%) i država preko HFP-a, Mirovinskog i Kapitalnog fonda (29%).

Dioničar	Udio (%)
HFP	14,84
Mirovinski fond	7,23
Kapitalni fond	6,83
Dom fond	6,32
Franck	4,24
PBZ	2,82
Reiffeisen mirovinski fond	2,59
Trezorske dionice	3,06
Mali dioničari	34,20
Pravne osobe	17,80

Tablica 6. *Vlasnička struktura Podravke (kolovoz 2003.)*

Tržišta	2001.	%	2002.	%	Indeks 2002/2001
Hrvatska	1414,4	55,8	1520,8	55,4	108
Jugoistočna Europa	426,7	16,8	509,9	18,6	120
Srednja Europa	299,0	11,8	258,9	9,4	87
Češka, Slovačka, Mađarska	170,4	6,7	221,8	8,1	130
Zapadna Europa i prekomorske zemlje	162,4	6,4	161,2	5,8	99
Istočna Europa	64,2	2,5	74,2	2,7	116
Ukupno	2537,0	100,0	2.421,0	100,0	108

Tablica 7. *Kretanje prodaje Podravkinih proizvoda u 2001. i 2002. godini u mil. kuna*

Izvor: www.podravka.hr

Tržišta	2001.	%	2002.	%	Indeks 2002/2001
Hrvatska	1414,4	55,8	1520,8	55,4	108
Lijekovi i kozmetika	464,5	32,8	464,3	30,5	100
Meso i mesne preradevine	185,9	13,1	197,8	13,0	106
Voće i povrće	148,2	10,5	151,0	9,9	102
Lino, Dolčela i Kviki	137,2	9,7	146,9	9,7	107
Pića	97,2	6,9	134,7	8,9	139
Vegeta	116,7	8,3	123,1	8,1	105
Podravka jela	88,9	6,3	98,3	6,5	111
Mlinarski i pekarski proizvodi	49,1	3,5	62,9	4,1	128
Trgovačka roba-ukupno	67,0	4,7	99,4	6,5	148
Ostalo	59,7	4,2	42,4	2,8	71
Ukupno	1414,4	100,0	1520,8	100,0	108

Tablica 8. *Prodaja na domaćem tržištu 2001. i 2002. godini u mil. kuna*

Izvor: www.podravka.hr

Koncern Podravka u 2002. godini u odnosu na prethodnu godinu ostvario je ukupni porast prodaje od 8% (porast od 6% na inozemnom i domaćem tržištu). U inozemstvu se ukupno ostvaruje 44,6%

prodaje i njezin udio stalno raste. Najveća prodaja ostvaruje se na tržištima jugoistočne Europe. Tržište srednje Europe treće je Podravkino tržište po veličini i po značaju, a uključuje Poljsku, Rumunjsku i zemlje Pribaltika. Tržišta Češke, Slovačke i Mađarske bilježe značajan porast u odnosu na 2001. godinu, što je dijelom rezultat izvršenih akvizicija. Na tržištu zapadne Europe i prekomorskih zemalja realizira se oko 6% ukupne prodaje, a ostvarenje je na nivou 2001. godine. Tržište istočne Europe uključuje tržišta Rusije i Ukrajine te bilježi rast od 16%.

Prema grupi proizvoda najveći dio prodaje čine lijekovi i kozmetika (30,5%), meso i mesne prerađevine (13,0%), voće i povrće (9,9%), Lino, Dolčela i Kviki (9,7%), Pića (8,9%), Vegeta (8,1%), te Podravka jela (6,5%). Najveći rast prodaje u 2002. godini imaju Pića (39,0%).

Podravka i švicarski multinacionalni div Nestle potpisali su petogodišnji ugovor o prodaji, distribuciji i logistici njegovih proizvoda. Podravka je tim ugovorom dobila pravo distribucije i prodaje Nestleovih proizvoda u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Kosovu i Makedoniji. Tim ugovorom otvaraju se i nove mogućnosti suradnje dviju tvrtki, primjerice u zajedničkoj proizvodnji ili distribuciji izvan tržišta jugoistočne Europe. Godine 2002. ukupna prodaja Nestleovih proizvoda putem Podravkinog distribucijskog lanca iznosila je 111,6 milijuna kuna.

Podravka je 2002. godine preuzela tvrtke Ital-Ice iz Poreča i Lagris iz Češke. Ital-Ice je tvrtka koja se bavi proizvodnjom sladoleda, zamrznutih torti i slastica te distribucijom zamrznutog programa, a ekskluzivni je distributer i Unileverova sladoleda marke Eskimo za Hrvatsku. Tvrtka Lagris sa sjedištem u Luhačovicama jedan je od vodećih samostalnih ponuditelja hrane na češkom i slovačkom tržištu. Lagris je prepoznatljiva marka u kategorijama riže, leguminoza, suhog voća, proizvoda od krumpira te soli, a tržišni je lider u pakirnoj riži i leguminozama u kojima drži oko 50% udjela u Češkoj i oko 20% u Slovačkoj.

Letonska tvrtka Kora strateški je partner na tržištu Pribaltika i distributer Podravkinih proizvoda u Estoniji, Litvi i Letoniji. Na tim je tržištima Podravka lider s robnom markom Vegeta i juhama u vrećicama, a prodaje i dječju hranu marke Lino. Podravkino poduzeće u Budimpešti postalo je distributer najvećega svjetskog proizvođača kečapa, američkog Heinza, u Mađarskoj. Podravka će tamo distribuirati Heinzove kečape, umake i dio proizvoda robne marke ABC. Na mađarskom tržištu Podravka već distribuira proizvode Kraša.

SPJ VEGETA

Najpoznatija i najprofitabilnija Podravkina marka Vegeta prodavala se u 2002. godini neznatno ispod ukupno ostvarene prodaje u 2001. godini. U 2002. godini na Vegeti je ostvareno 689,8 milijuna kuna prihoda, što je četvrtina ukupne Podravkine prodaje. Prodaja Vegete u odnosu na 2001. godinu bila je manja za oko dva posto. Više od 80% proizvoda robne marke Vegeta prodaje se u inozemstvu. Na domaćem je tržištu Vegeta ostvarila prodaju od 123,1 milijuna kuna, što je 5-postotni rast, a na stranim tržištima prihod od prodaje Vegete iznosio je 566,7 milijuna kuna.

Strateška poslovna jedinica Podravka jela u 2002. godini u odnosu na 2001. godinu bilježi rast od 3%. Riječ je o Podravka juhama u vrećicama, juhama u kockama, specijalnim dodacima jelima i umacima Fant/fix, polugotovim jelima na bazi tjestenine i rižota talijanetta te instant juhama Fini/mini. Ukupna prodaja SPJ Podravka jela iznosila je u 2002. godini 272,2 milijuna kuna ili oko 10% ukupne prodaje Grupe Podravka. U 2003. godini u planu je otvaranje nove tvornice Podravka jela u Koprivnici.

Najveći pojedinačni rast u 2002. godini ostvaren je u SPJ Pića koja obuhvaća prirodnu mineralnu vodu marke Studenac, izvorsku vodu Studena, sa aromom i bez nje, ledene čajeve sa Studenom te program niskokaloričnih bezalkoholnih napitaka marke Deit. Porast u odnosu na 2001. godinu iznosi 39%, odnosno ostvarena je prodaja od 138,3 milijuna kuna (od toga 97% na domaćem tržištu).

Belupo je jedna od vodećih farmaceutskih kuća u regiji. Prodaja lijekova i kozmetike zabilježila je rast od 1% 2002. godine u odnosu na 2001. godinu. Godine 2002. ukupan je prihod Belupa od prodaje iznosio 550,6 milijuna kuna, što čini oko 20% prodaje Grupe Podravka. Belupo d.d. je na hrvatskom tržištu ostvario oko 464,3 milijuna kuna prihoda od prodaje, što je 30,5% od ukupne prodaje Grupe Podravka, a na inozemnim tržištima 86,3 milijuna kuna ili 15,7% od ukupne Belupove prodaje. Započela je i izgradnja novoga pogona za proizvodnju polukrutih i tekućih lijekova. Upravni i Nadzorni odbor Podravke donio je odluku o uvrštenju 25% dionica Belupa d.d. u I. Kotaciju Zagrebačke burze.

Unatoč pojavi kravljeg ludila u zemljama Europe i zabrani uvoza govedine, Podravkina mesna industrija Danica d. o. o. ostvarila je 2002. godine rast prodaje od 4%, a poduzeće je nakon nekoliko godina poslovnih teškoća poslovalo s dobiti. Daničina prodaja iznosila je 257,3 milijuna kuna, odnosno 9,4% od ukupne prodaje Grupe Podravka. Na domaćem je tržištu Danica d.o.o. ostvarila prodaju od 197,8 milijuna kuna ili 76,9% od ukupne prodaje.

Današnje značenje Podravke za prostor koprivničke Podravine proizlazi iz velikog broja neposredno (oko 6000) i posredno zaposlenih (u malim poduzećima angažiranim za potrebe Koncerna), njezinog uključivanja u globalizacijske procese preko izvoza i uvoza (41,0% izvoza) te utjecaja na transformaciju prostora. Utjecaj na transformaciju prostora vidljiv je u procesu deagrarizacije (zapošljavanje u Podravci), uvođenju inovacija u poljoprivrednoj proizvodnji (otkupljivanje povrća i voća od kooperanata) i ubrzanju urbanizaciji Koprivnice. Koncern Podravka ostvaruje veliku dobit što se manifestira u proračunu Grada Koprivnice i omogućava velike investicije i brzi komunalni razvoj Koprivnice. Procesom globalizacije Podravka otvara svoje proizvodne pogone ili kupuje kompanije u drugim zemljama čime opada izvoz, broj zaposlenih se smanjuje, proizvodnja se usko specijalizira i nerentabilni dijelovi se izdvajaju iz sastava Podravke. Podravka danas ima 17 predstavništva u svijetu, a i daljnji planovi tvrtke vezani su za širenje na inozemnim tržištima, posebice na tržištima istočne, srednje i jugoistočne Europe i to ponajviše u brzorastućim kategorijama prehrane.

ZAKLJUČAK

Podravina je oduvijek bila poljoprivredno orijentiran kraj u gospodarskom smislu pa poljoprivreda još uvijek ima veliki udio u odnosu na prosjek Republike Hrvatske. Novoosnovane općine nisu uspjele pokrenuti gospodarstvo i zaposliti ljude na svojem području. Neučinkovitost novih općina na gospodarskom planu proizlazi iz njihove usitnjenosti što uzrokuje male financijske mogućnosti ulaganja u gospodarstvo. Kao posljedica tranzicijskih procesa i nepovoljne dobno-spolne strukture stanovništva javlja se veliki pad zaposlenosti. Pad zaposlenosti bilježe primarni i sekundarni sektor. U Podravini se nalazi više od 70% rezervi plina u Hrvatskoj, čijom eksploatacijom pojedine općine dobivaju rentu koju treba iskoristiti za razvoj poduzetništva. Mnoge jedinice lokalne samouprave krenule su u kreditiranje poduzetnika i izgradnju poduzetničkih zona. Izgradnja poduzetničkih zona je najkonkretniji vid poticanja poduzetništva čiji rezultati će biti vidljivi kroz nekoliko godina. Grad

Koprivnica vodeće je gospodarsko središte Podravine gdje su smještene najveće firme. U Koprivnici je sjedište Grupa Podravka koja se uspješno uključuje u globalizacijske procese kako bi opstala na tržištu. Koncern Podravka ostvaruje veliku dobit što se manifestira u proračunu Grada Koprivnice i omogućava velike investicije i brzi komunalni razvoj Koprivnice.

Literatura:

1. Dragičević, M. (1996); Ekonomija i novi razvoj, Alineja, Zagreb
2. Feletar, D. (1984); Industrija Podravine, Varaždin
3. Lukić, M. i Mader, I. (2000); Proizvodnja i priprema prirodnog plina iz polja Duboke Podravine na pragu trećeg tisućljeća, EGE 1/2000, str.57-60, Zagreb
4. Matica, M. (1999); Gospodarski razvitak Đurđevačke Podravine, Podravski zbornik, broj 24-25, 236-251, Koprivnica
5. Matica, M. (2002); Deagrarizacija u razdoblju tranzicije na području koprivničko-križevačke županije (1991.-2001.), Podravina br. 2, Koprivnica
6. Podravka, Koprivnica <http://www.podravka.com>
7. Popis stanovništva 1991. Aktivno stanovništvo u zemlji koje obavlja zanimanje, prema području djelatnosti po naseljima, Dokumentacija 885, Državni zavod za statistiku Zagreb 1994. (www.dzs.hr)
8. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. <http://www.dzs.hr>
9. Razvitak, Ludbreg <http://www.razvitak.hr>
10. Statistički pregled podataka i adresar poslovnih subjekata Županije koprivničko-križevačke, Ured za statistiku, Koprivnica, 1996.
11. Popis stanovništva 2001. Tablica 10: Dnevni i tjedni migranti, po gradovima/općinama
12. Wertheimer-Baletić, A. (1999); Stanovništvo i razvoj, MATE, Zagreb

SUMMARY

MLADEN MATICA M.Sc.

ECONOMY OF PODRAVINA

Podravina has always been orientied towards agriculture when economy is concerned, so that agriculture still takes up a huge part within the Croatian average. The newly established municipalities have not succeeded in activating economy and employing people in their areas. Lack of efficiency of the new municipalities with regards to economy stems out of their fragmentation, causing weak financial opportunities of investing into ecoconomy. As a result of transitional processes and insufficient age/gender structure of inhabitants, there can be noticed a significant drop in employment. This drop is noticable both in primary and secondary sectors. More than 70% of Croatian gas reserves are stored in Podravina, while its exploitation provides certain municipalities with annuity that has to be spent on the development of entrepreneurship. Many local self-governement units have started to grant credits to entrepreneurs as well as to build entrepreneurial zones. Building of these zones is the most specific aspect of encouraging business operations whose results will be seen in a few years' time. The Town of Koprivnica is the leading economic centre of Podravina, whit the biggest companies situated there. The headquarters of Podravka Group in Koprivnica work on successfully joining globalization processes in order to survive on the markets. Podravka company realize huge profits which is manifested in the budget of the Town of Koprivnica and it enables great-scale investments and rapid communal development of Koprivnica.